

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 2, Sayı: 4, Haziran 2016, s. 344-358

Yrd. Doç. Gonca YAYAN

yayangonca@gmail.com

Rüveyda GÜMÜŞSOY

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim-İş Öğretmenliği Bölümü

rvydgmsy@gmail.com

ÇİZGİ FİMLERDEKİ İMGELERİN ÇOCUK EĞİTİMİ ÜZERİNE ETKİSİ Özet

Çocuklarımızın bizim en değerli hazinemizdir. Çocuklarımız eğitmek geleceğe hazırlamak çok önemli olmakla birlikte, çok büyük bir sorumluluk ve dikkat gerektirmektedir. Değişen kent yaşamı ve ailenin yoğun iş temposu; ailelerin çocuklarının üzerindeki bu sorumluluğunu daha da artırmaktadır. Bu sorumluluk ailelerin, çocuklarını eğitmekte kolay ve pratik çözümler aramaya sevk etmiştir. Teknolojinin gelişmesiyle çözüm yollarından biri olarak aileler, TV ekranları karşısında çocuklarına çizgi film izletmekte bulmuştur. Aileler çocuklarının her ne kadar çizgi film izleyerek güvende olduğunu düşünseler de çizgi filmlerin; olumlu yanlarının olduğu gibi olumsuz yanlarının da olduğunu bilmeleri gerekmektedir. Olumlu olarak eğiticidir ve aynı zamanda kültürü, yardımlaşma, dayanışma ve sevgi gibi davranış kalıplarını yansıtmaktadır. Olumsuz olarak da; siyasi ve subliminal mesajlarla birlikte; şiddet, saldırganlık ve cinsel imgeleri de vermektedir. Bu çalışmamızda çizgi filmlerdeki imgelerin çocuk eğitimi üzerine etkilerini incelemeye çalışacağız.

Anahtar sözcük: Çocuk Eğitimi, Çizgi Film, İmge, Subliminal mesaj, İletişim

THE EFFECTS OF THE CARTOON IMAGES ON THE CHILD EDUCATION

Abstract

Children are the most valuable treasure of us. Educating and getting them ready for future is so important, besides it includes much responsibility and attention.

Changing life style and workload of parents is increasing this responsibility of parents on their children more and more. This responsibility causes finding new simple and practical solutions for growing and educating children. With the developing technology, parents find the solution to have their children watch cartoons on tv. Although parents think about their children on safe while they are watching cartoons, they also have negative effects. In a positive way cartoons are not only educating but also reflects the behavioural patterns as a culture, cooperation, solidarity and love. In a negative way it includes political and subliminal messages and gives children violent, aggressive and sexual images. In this study, we will try to investigate effects of the cartoon images on child education.

Keyword: Child Education, Cartoon, Image, Subliminal Message, Communication

GİRİŞ:

ÇOCUK EĞİTİMİ

Toplumların sürekliliğini ve gelişimini sağlayan devraldığı kültür mirasını kendilerinden sonraki kuşaklara ileten en değerli varlıklarımız çocuklarımızdır (Işık,2007: 51). Her çocuk ayrı bir dünyadır. Bir çocuğu eğitmek en büyük, en zor ve hayat boyu devam ettirilmesi gereken önemli bir sanattır. Hızla değişen toplum ilişkileri iletişim biçimleri toplumun, yapısını, aileyi ve dolayısıyla çocuğu da etkilemektedir. Bu toplum ilişkileri, insan yaşamın da ve belli kurallarının gözlenmesi veya yeni nesillere aktarılması önemli bir rol oynamaktadır (Yayan. 2011:32).Aile de bu kuralların yeni nesillere aktarılmasında en temel yapı taşıdır. Bu mana da aile, çocukların yetiştirilmesi ve eğitimi sırasında çocuğuna rehberlik ve yardımda bulunan bir kurumdur.(Çaplı,1993:90). Çocuğa rehberlik konusunda eğitim araçları da önemli rol oynamaktadır. Bu eğitim araçları içerisinde oyuncaklar, boyama kitapları, müzik aletleri, çizgi filmler... vb. yer almaktadır. Bu eğitim araçları, çocukların gelişim dönemlerinde beyin fonksiyonlarının gelişmesine sosyal yeteneklerinin artmasına ve çeşitli konularda iletişim kurmalarını sağlamaktadır. Aynı zamanda kendilerine olan güvenini arttırmada da önemli rol oynayan nesnelere dir(Yayan.2011: 81). Günümüzde bu nesnelere içerisinde çizgi filmler ön sırada yer almaktadır. Çocukların televizyonda en çok izlediği, izlerken öğrendiği TV programı çizgi filmlerdir. Yapılan ilk öğretim birinci kademe öğrencisi üzerindeki bir araştırmada, çocukların en sevdikleri kahraman sorusuna cevapta; çizgi film kahramanları ilk sırada gelmektedir (Cesur ve Paker, 2007:108-109).

Çizgi filmlere; çocukların yönlendirilmesi toplumsal nedenlerden dolayıdır. Çünkü aile fertleri kent yaşamı içinde yoğun iş temposu dolayısıyla, çocuklarıyla daha az ilgilenmeye başlamışlardır(Oktay,2001). Bundan dolayı aileler, en kolay çözüm yolunu çocuklarının televizyon karşısında vakit geçirmesinde bulmuşlardır. Televizyonlarda ki çizgi filmler, aile fertlerinin en büyük yardımcısı olma görevini üstlenmişlerdir. Bu çizgi filmler çocuklara; doğru ve kontrollü bir şekilde izlettirilirse eğitimle birlikte sosyal kavramları öğretir. Zihinsel olarak da gelişimini sağlar (Cottle,2000, Şahin,1989).Çocuk eğitiminde çizgi filmlerin etkilerini farklı açılardan değerlendirilmektedir. Davranışla ilgili etkiler; taklit, duyarlılık-duyarsızlık (algılaya bilme yeteneği) ve hassasiyeti içermekte; duygu ile ilgili etkiler; heyecan geçişleri, sevinç, şevkat, korku

ve kaygı ile ilgili ifadeleri: bilinçlenmeyle ilgili etkileri ise; yaşadığı toplumla ilgili değerleri, inançları ve düşünceleri kapsamaktadır(Braynt ve Zillman, 1996). Dolayısıyla çizgi filmler; çocuk eğitiminde davranışlarında, bilinçlenmesinde ve toplumsal değerleri kavranmasıyla kişisel gelişiminde önemli rol oynamaktadır.

Esas konumuza geçmeden önce kısaca **çizgi filmin tarihçesini** inceleyecek olursak: çizgi filmin ilk örneği; resimleri hareket ediyormuş gibi gösteren, oyuncaklardan oluşmuştur. 19. Yüzyılın başlarında "Thaumatrope" adı verilen bu oyuncak, iki yüzünde birer resim olan, yanlardan iplerle bağlı bir diskidir. Bu diskle ve ipler sayesinde, parmaklar arasından geçirilen iki resim, hareket eden tek bir resimmiş gibi gösterilmiştir (İnanç, 1981:56, Parkinson, 1995:7).

Amerika'da 1907'de J. Stuart Blackstone, stop-motion tekniğini kullanarak "Humorous Phases of Funny Faces" adlı (siyah, beyaz) çizgi filmini yapmıştır. Bu tarihten itibaren bu teknikle birkaç çizgi film yapılmıştır. Ancak 1914 yılı çizgi film tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. Earl Hurd 1914 'te cell/ selüloz çizgi filmlerde kullanılmaya başlamıştır. Bu yöntemde kareler tek tek çizilip çizgi testinden geçilirken, daha sonra ara kareler çizilerek temize çekilmiştir (Koçkan, 2005).

Tarihte ki ilk sesli çizgi film "Steamboat Willie" olarak adlandırılmaktadır. İlk renkli ve kısa çizgi filmler dalında Oscar kazanan film "flowers and Trees" ve ilk uzun metrajlı çizgi film ise "Snow White and the Seven Dwarfs" bu dönemin önemli çizgi filmlerindedir. (Tezcan 1990:4). Tarihte reyting almış olan 1972 yapımı Bakshi'nin "Fritz the Cat" ilk çizgi filmidir. Sisteme karşı çıkan bu çizgi filmde şiddetli, tartışmalı, yergili ve sarsıcı yönleriyle Bakshi'yi döneminin en yetenekleri arasına sokmuştur. Bakshi'nin en önemli çizgi filmlerinden bir diğeri de "Lord of The Rings" dir (Koçkan 2005).

İngiltere'de ki ilk çizgi film ise sanatçısı Booth'a (1950) ait olan "Sanatçının Eli" adlı eseridir. Bu çizgi filmde Booth'un eli bir kadın ve bir erkek figürünü çizerken, çift dans etmeye başlamaktadır.

Türkiye'de çizgi filmin ilk denemeleri ise 1948-49 yılları arasında Vedat Ar'ın yöneticiliğini yaptığı bir kursla başlamıştır. "Zeybek Oyunu" ile Vedat Ar ve on beş öğrencisi, üç dakikalık Türkiye'nin ilk çizgi filmini hazırlamışlardır. Aynı yıllarda Yüksel Ünsal'ın yönetiminde "Evel Zaman İçinde" isimli ilk uzun metrajlı çizgi film ile "Nasrettin Hoca" çizgi filmi yapılmıştır. Ancak bu çizgi filmlerin bazı kısımları laboratuvar işlemleri için gönderildiği ABD'de kaybolmuştur (Balcıoğlu 1987: 14).

Türkiye'de çizgi film yapan bir diğer sanatçılarımızdan Oğuz Aral'da 1960'lı yılların başında çizgi film çalışmalarına başlamışlardır (Sipahioğlu 1999:208). Tonguç yaşar 1970 yılında "Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü" ve "Yaşa Donkişot" gibi filmler ile ödüller almıştır (Balcıoğlu, 1987: 37). Çizgi film de ürün veren ve ödül alan diğer sanatçılarımızdan bazıları ise; Emre Senan "Gergedan" 1975, "Canlandırma Tabanca" 1976, "Kısasa Kısas" 1977, "Hoca Birgün" 1980 dir (Türün, 1989: 11-12). Günümüzde çizgi filmler çocuklukla çocuklara yönelik

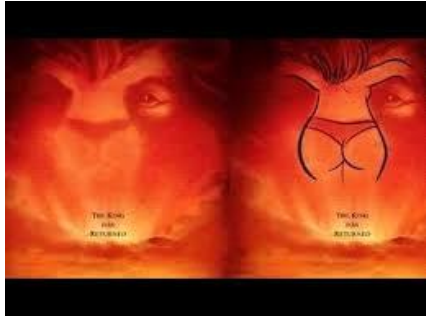
ve reklam amaçlı kullanılmaya devam etmektedir. Birçok Üniversitede animasyon dersi adı altında eğitimi verilmeye başlanmıştır. Devlet desteğiyle gerek yerel, gerekse evrensel değer ve motiflerden hareketle eğitici çizgi filmler hazırlanıp büyük küçük herkese sunulmaya devam edilmektedir (Aygenç, 1990:3).

Bugün çocuk eğitiminde, okul öncesi ve okul döneminde eğitim araçları içerisinde çizgi filmler; televizyon, telefon ve bilgisayar gibi kitle iletişim araçlarıyla çocuklar tarafından izlenmektedir. Araştırmalara göre televizyonda çizgi filmlerin çocuk eğitiminde 2-3 yaşlarından başlamakta 12-13 yaşlarına kadar sürmektedir. Bugün çizgi filmlerle çocukları televizyon ekrana bağlayan en önemli eğlence ve eğitim aracı oldukları herkesçe bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla günümüzde çocuklar, çizgi filmlerdeki renk ve hareketlerin yanında büyüdüğü dünya ile çok erken yaşta tanışmaktadırlar. Çocuklar, çizgi film karakterlerin de ki olumlu davranış kalıpları ile olumlu düşünürken olumsuz örneklerle de olumsuz düşüncelerin etkisi altında kalarak bu farklı davranış kalıplarını rol model alırlar. Bu bakımdan yapılan araştırmalar da televizyonda izlenen çizgi filmlerin olumlu olarak; çocuklar da yardımlaşma, paylaşma, dostluk modellerinin gelişmesinde katkıda bulunduğu; çocukların davranışları üzerinde kurallara uyma, hatalara hoşgörü gösterme, görevleri sonuna kadar yürütebilme gibi kalıcı ve olumlu değişmelere yol açabildiğini göstermiştir (Yazgan, 1980:129). Çocukların izledikleri çizgi filmlerin olumsuz etkileri ise; kimi zaman cinsellik, saldırganlık ve şiddet gibi duygular içerebilmektedir. Çocukların daha sonraki yıllarda eğitimle beraber bu davranış kalıpları yaşadığı ve karşılaştığı modellere bağlı olarak şekillenecektir (Selçuk, 2010: 58). Bu kalıpların içerisinde imgeler, çocukların gelişiminde önemli rol oynayacaktır.

İmge: Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, düş, hayal, hülya. Duyularla alınan bir uyarıcı söz konusu olmaksızın bilinçte beliren nesne olaylar ve imajlardır. (Türk Dil Kurumu, 1998). İmge aynı zamanda; " gölge", "hayal" ve " görüntü" terimleri ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Küçükbezircik, 2013). Diğer bir deyişle; imge bir anlamlar bütünüdür. (Durmuş, 2011).

İmgeler, kökleri tarih öncesine kadar giden kültürel, sosyal, dini, felsefi ve mitolojik boyutlarıyla bir toplumun yaşantısını belgeler niteliktedir. Sembolik anlatımlarla kanıtlanamayan duyularla algılanamayan soyut kavramları işaret ederler. Bu sembollerin iki farklı unsuru vardır: biri anlam diğeri ise anlatımdır. Anlam, düşüncelerle olan ilişkileri, anlatım ise, biçimlerle ilgili olana ilişkileri anlatmaktadır (Yayan. 2014: 25). Örneğin yılan doğu kültüründe kötülüğü anlatırken aynı zamanda da Şifayı (İyileştirmeyi) ifade etmektedir (Alp. 2009:2-3). İnsanoğlu gelişen; sosyal duygusal yönünün yanı sıra ihtiyaçlarının paralelinde sembollerle daima bir iletişim kurmuştur. İnsanlar yaptıkları her türlü estetik ve fonksiyonel eserlerde, resimlerde çizgi filmlerde alfabe ve yazılarda iletişimin somut belgeleri olarak bu sembolleri hep kullanmışlar ve geçmişle bağlarını hiçbir zaman koparmamışlardır. (Yayan. 2014:25)

Televizyon da kurgulanmış olaylardan oluşan bu çizgi filmler de, imge ve semboller ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. Bazen de sübliminal mesajlarla iletişim sağlamaktadır. Sübliminal mesajlar bilinçaltına gönderilen gizli mesajlardır. (Resim 1-2)

Resim 1: Aslan Kral

Resim 2: Tangled

Televizyonda izlediğimiz çizgi filmlerde ki subliminal mesajlar, biz fark etmeden bilinçaltımıza işlenmektedir(Kanıpek, 2013)

Çizgi filmlerde ki bir anlık görüntü 24 minik karecikten oluşmaktadır. 1/24. 25. Kare ise yine aynı saniyeye 1 kare daha eklenerek anlık bir mesajın görüntüye eklenmesi ile yapılır. Yani 1/25. çok hızlı bir geçiş olduğu için kolay kolay fark edilemeyen bu görüntüyü beynimiz alıp kaydedip ve bilinçaltımıza gönderir. Çizgi filmde subliminal mesajlar işte bu 25. kare de kullanılmaktadır. Bu gün Rusya'nın 25. kare tekniğini otomatik olarak yakalayan bir sistemin kullanıldığı bilinmektedir(Darıcı,2012:362).

Bu çizgi filmlerde imge, sembol ve subliminal mesajlarla birlikte **Ekonomik, Siyasi, Ahlaki, Zararlı Maddeler ve Ekoloji Düşmanlığı, Aile, Dini ve Kültürel** konular işlenmektedir.

1-Ekonomik İmgelerin yer aldığı çizgi filmler:

İnsanların yaşayabilmek için üretme ve ürettiklerini bölüşme biçimlerinin ve bu faaliyetlerden doğan ilişkilerin bütünü ekonomi; ekonomi ile ilgili olan olaylara da ekonomik denilmektedir(TDK. 1998:684). Ekonomik imgelerin kullanıldığı **Richie Rich** ve **Şirinleri** çizgi filmlerini örnek verebiliriz. Çizgi filmlerdeki ekonomik imgelerin yer aldığı **Richie Rich** çizgi filminde: "Rich" İngilizce de " zengin " demektir. Dolar'ın üzerinde kendi resmi vardır. Köpeğinin adını "dolar" koymuştur ve her şeye sahiptir.(Resim3) Richie izleyerek büyüyen çocuklar, toplumda zengin olma heveslisi olarak büyümekte ve parayı çok seven bireyler olmaktadırlar(Sediyani, 2013).

Resim 3: Richie Rich

Resim 4: Gargamel

Ekonomik imgelerinin yer aldığı diğer çizgi film **Şirinlerde** ise: Gargamel aç gözlüdür.(Resim 4) Şirinleri yakalayıp onları altına çevirmek istemektedir. Altın, emperyalist ABD devletini ayakta tutan " Yahudi Sermayesi" ni sembolize etmektedir(Sediyani, 2013).

2-Siyasi imgelerin yer aldığı Çizgi filmler:

Politik ve siyasetle ilgili işlevleri olan çizgi filmlerdir. Bunların içerisinde **Şirinler, Süperman, He-man, Örümcek adam** çizgi filmlerini sayabiliriz. Çalışmamızda ele aldığımız siyasi içerikli imgelerin kullanıldığı **Şirinler (THE SMURFS)**, çizgi filmde: 1958 yılında üretilmesine rağmen 1981 yılında televizyonlarda yayınlanmaya başlanmıştır. Bu çizgi filmin tasarımcısı Peyo, Sovyet hayranı ve komünist bir karikatüristtir. Bu çizgi filmin İngilizce ismi olan "smurfs" kelimesinin de "small man under red flag"(kızıl bayrak altında yaşayan küçük adamlar) şeklinde bir açılımı olduğu öne sürülmektedir(Kılıcı, 2009: 61). Çizgi filmde de kızıl babayı şirin baba temsil etmektedir. Şirin baba **Komünizm**' in kurucusu **Karl Marx** benzetilmiştir.(Resim 5)Bilgiç şirin ise **Lev Troçki** 'dir. Lev Troçki'sık sık şirinler tarafından alay konusu olup köyden kovulmuştur. (Tıpkı Troçki de SSCB' den kovulmuş olduğu gibi.)" Şirinler" çizgi filmdeki başlangıç ve bitiş müziği, "**Sosyalist Enternasyonal**" marşının ritmiyle tıpatıp aynıdır. Şirinler çizgi filmde yer alan köyde para kavramının olmaması(**Anti- Kapitalizm**), ayrıca herkesin kendi yeteneğine göre iş yapması, ihtiyacı olan kadar üretilip-tüketilmesi(**Komünizm**), sembolize etmektedir. Şirinler(**sosyalist toplum**), şirin köy (**SSCB**), Gargamel (**ABD**), Azman(**İsrail**) sembolize eder. Azman Türkçeye çevirirken değişikliğe uğramıştır kelimenin aslı" Asrael" dir, (Asrael=İsrail) (Schmidt, 2003: 160, Aktaran:Kılıcı, 2009: 61).

Resim 5:Şirinler (The SMURFS)

Siyasi çizgi filmler arasında yer alan diğer çizgi film **Süperman** de ise: "Çağdaş dünyanın yeni evliyası olarak lanse edilen" **Süperman** la Amerika'nın yıkılmayacağını" savunan siyasi içerikli bir çizgi filmidir. "Gökte Tanrı, yerde Amerika"..."Tanrı'nın hakkı Tanrı'ya, Amerika'nın hakkı Amerika'ya"... "Tanrı'nın yeryüzündeki gölgesi: Amerika"... Bunlar Amerikan Emperyalizminin en sevdiği sloganlardır. **Süperman**, ABD de 1929 yılı ekonomik ve siyasi bunalım sonucunda çıkmıştır. Bunalımın sonucunda insanlar, " **Süperman** " sayesinde, kötü haberlere, iflaslara, intiharlara, işsizliklere ve yoksulluğa rağmen düzenin belli bir çıkış yolu bulacağına dair inançlarını yitirmemişlerdir.(Resim 6) Toplum bütünüyle bunalımdan etkilenmiş ve işçi sınıfı kadar burjuvazi de mağdur durumdadır. Bunun için bir kurtarıcılara ihtiyaç duyulmuştur. **Süperman** ise gündelik yaşamında Clark Kent olarak gözlüklü, sıklılgan, mahcup ve sakar sıradan bir gazete muharibidir. Düzeni tehdit edecek bir sorun çıktığında gazeteci kimliğinden sıyrılarak "**süperman**" olmaktadır. Burada vurgulanan mesaj eğer dünya herhangi bir tehlikey-

le karşı karşıya gelirse sıradan bir Amerikan vatandaşı bile bu " Tehlike" ye ve " Kötü Güçler " e karşı harekete geçmeli, seferber olmalıdır. Çünkü sıradan, sakar bir gazeteci olan Clark Kent'in "Süperman" e dönüşmesinde görüldüğü gibi, sıradan bir vatandaş bile çok şeyler yapabilmektedir(Sediyani, 2013)

Resim 6: Süperman

Resim 7: He-Man

Siyasi içerikli çizgi filmlerimizden **HE-MAN** de ise: Ana karakter uzun boylu sarışın ve isimden de anlaşılacağı üzere ataerkil(soyda temel olarak babayı alan ve ailede çocukları baba soyuna mal eden topluluk düzeni) biri olan **He-man**, Action(eylem, hareket) türü ve şiddet eğilimli çizgi film, 1983-85 yılları arası 130 bölüm olarak çekilmiştir. (Resim 7) Tip ve görünüş bakımından tam bir "Alman ırkı " şeklinde çizilen **He-man** karakterin üniformasının tam ortasında büyük haç bulunmaktadır. He-man savaş esnasında zırhlarla çevrili yeşil kaplanın üzerine binmektedir. "Kaplan"(Tiger), Almanların savaş sırasında kullandıkları "TİGER1ve TİGER 2" tanklarının adıdır(Sediyani, 2013).

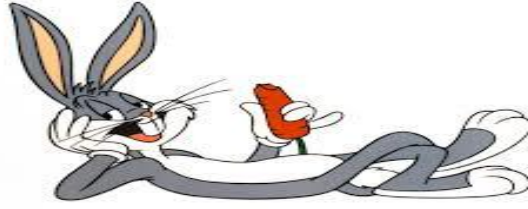
Siyasi çizgi filmler arasında yer alan diğer çizgi film **Spiderman(Örümcek Adam)** ise: 11 Şubat 1979'da gerçekleşen **İran İslam Devrimi'nin** den sonra Amerikalı diplomatların, 4 Kasım 1979-20 Ocak 1981 yılları arası yani 14 ay boyunca İranlı öğrencilerin elinde, Amerikan elçilik binasında rehin kalmışlardır. Bütün dünya çapında diplomatik girişimler başlatılmasına ve ardi ardına askeri tatbikatlar yapmasına rağmen elçilik binasına giremeyen ABD, dünya ya rezil olmuştur. Bu olaydan yola çıkarak yapılan "**Spiderman (Örümcek Adam)**" çizgi filmin de kıyafeti, kostümü ve ABD bayrağı ile ne kadar bina varsa girebilen, koskoca gökdelenlere bile örümcek gibi rahatlıkla tırmanabilen bir kahraman yaratılmıştır (Sediyani, 2013).(Resim 8)

Resim 8:Spiderman

3-Ahlaki İmgelerin yer aldığı çizgi filmler:

Bir toplum içinde kişilerin benimsedikleri uymak zorunda buldukları davranış biçimleri ve kurallarından oluşan ahlaki imgelerin bulunduğu çizgi filmlere örnek olarak Bung Bunny, Sünger Bob, Aslan Kral ve Ninja Kaplumbağalarını sayabiliriz. Bunlardan **Bugs Bunny** çizgi filmde, görünüşü sevimli ama karakteri hiç de sevimli olmayan “ **Bugs Bunny**” bir tavşandır.1938 yılında Amerikalı animatör Bugs Hardaway tarafından “ Happy rabbit” (Mutlu tavşan) adıyla üretilen ve iki yıl sonra, 1940'ta çiziminin kendi ismini vererek adını “**Bugs Bunny**” olarak değiştirdiği bu çizgi film kahramanı, dünya her yerinde tanınmakta ve herkes tarafından sevilmektedir. **Bugs Bunny** sevgiyi, dostluğu ve yardımlaşmayı asla bilmemektedir. Kurnaz ve hilebaz olarak tüm dünya çocuklarına, “ kazanmak için her yol mubahtır ” felsefesini aşılacaktır.(Resim 9) Dalga geçmeyi ve aşağılamayı amaç edinmiştir. Çocukluklarımızın “ **Bugs Bunny**” den öğrenebilecekleri tek bilgi şudur: Önemli olan kazanmaktır. Kazanmak için hile yapabilir, her türlü yalanı söyleyebilir ve herkesi aldatabilirsin(Sediyani, 2013).

Resim 9: Bugs Bunny

Sünger Bob çizgi filmde: “Nickelodeon” kanalı için 1999 yılında Amerikalı çizgi film yapıcısı ve aynı zamanda deniz biyoloğu olan Stephen Hilenburg tarafından yaratılan çocuklar tarafından oldukça sevilen popüler bir çizgi film olan **Sünger Bob** da deniz altındaki canlıların yaşamı “insan yaşamının kurallarına göre” işlenmiştir. Kadın- erkek ilişkisi düzeyinde örneklenmeler yoktur. Dolayısıyla cinsiyet kavramı belli değildir. “**Sünger Bob** ” çizgi filmi sık sık “eşcinsellik propagandası tartışmalarına neden olmuştur. **Patrick'in**(erkek karakter) kıyafeti ve **Sünger Bob'un**(erkek karakter) iç çamaşırıyla gösterilmiş hali de bunu düşündürmektedir. 2012'de Ukrayna'daki Ahlak komisyonu, Ukrayna Meclisi'ne okyanusun derinliklerindeki canlıların komik maceralarını anlatan “**Sünger Bob**” çizgi filminin eşcinselliği teşvik ettiğini bildiren bir önerge sunmuştur.(Resim 10)

Resim 10: Bay Yengeç-Gray-Sünger Bob-Patrick

Sünger Bob'daki her karakter farklı anlamları içerir. Şöyleki: Patrick Tembelliği- Squidward Gazabı-Bay Yengeç Aç Gözlülüğü-Plakton Kiskançlığı-Gray Oburluğu- Sandy Kendini Beğenmişliği- Sünger Bob Şehvet ve arzuyu sembolize etmektedir(Sediyani,2013). (Resim 11

RESİM 11: Sünger Bob

Ahlaki içerikli çizgi filmlerden biri olan **Arslan Kral** da ise Disney yapımı bir çizgi filmde anlık bir görüntüyle cinsel şekillerin yerleştirildiği ortaya çıkmaktadır. **Arslan Kral** tepede dinlenirken yıldızların oluşturduğu bu şekilde "SEX" yazmaktadır(Kanipek, 2013).(Resim 12)

Resim 12: Arslan Kral

Şirinler çizgi filmin de; **Şirinler** de evlilik kurumunun olmayışı ve tek bir şirine (kadın karakterinin) olması dikkat çekmektedir. Erkek karakterler den olan şair şirin ve süslü şirin ise eşcinselliği sembolize etmektedir.

Ahlaki çizgi filimler de yer alan **Ninja Kaplumbağaların** da ise anlık bir görüntüyle Michelen-gelo, April'in göğüslerine dokunmaktadır. Bu subliminal(anlık) görüntü ile çocukların üzerinde olumsuz bir mesaj bırakmaktadır(Atan 1995;38). (Resim 13)

Resim 13: Ninja kaplumbağalar

4-Madde bağımlılığı ve Ekoloji Düşmanlığı İmgelerin yer aldığı çizgi filmler :

İnsanlara zarar veren madde bağımlılığıyla (Uyuşturucu.. vb.) ilgili çizgi filmlere **Winnie the Pooh** ve **Red Kit** örnek verebiliriz. Canlılarla aralarında bağlantı ve ilişkinin kurulduğu yer ve çevre düşmanlığını (küresel ısınma, ormanların ve su kaynaklarının tahrip edilmesi.. vb.) içeren çizgi filmler içerisin de **Ninja Kaplumbağaları** gösterebiliriz. Madde bağımlılığı ile ilgili ilk

çizgi filmimiz **Winnie the Pooh'** da karakterlerden her biri bir uyuşturucu bağımlılığının tepkilerini göstermektedir. Bu çizgi filmde ki **Eeyore** adlı eşek hiçbir şeyi takmamakta, tepkilerini çok yavaş olup ve motivasyon eksikliği yaşamaktadır(marijiuna etkisi). **Winnie Pooh'taki Piglet** ise her şeyden korkmakta, sürekli kovalandığını ve takip edildiği paranoyasına sahip bir karakteri canlandırmaktadır. (bir çeşit uyuşturucu yapan mantar etkisi). Çizgi film de ki **Tavşan** ise, sürekli herkesin işine karışmakta ve sürekli bir şeylere ihtiyaç duymaktadır (kokain etkisi). Bu çizgi film de **Tigger** karakteri ise sakinleşemiyen, yerinde duramayan, sürekli zıplayan ve yorulmayan bir karakteri canlandırmaktadır.(ecstasy etkisi). Bu çizgi filmdeki insan karakteri olarak çizilen **Cristopher Robin** ise, havyanlarla konuşmaktadır (halusinojen etkisi). Ayı karakterini canlandıran **Winnie** ise tatlıyı çok sevmekte olup ve çılgın bir hayal gücüne de sahiptir(Isd etkisi). **Baykuş** karakteri ise, ne zaman yardım gerekse orada bulunmaktadır (uyuşturucu vermek için)(satıcı- torbacı) (Resim 14)

Resim 14: Piglet- Pooh-Eeyore-Tiger- Tavşan

Madde bağımlılığı içeren çizgi filmlerden bir diğeri ise: **Red Kit(Lucky Luke)** aslında psikolojik rahatsızlığı olan biridir. Hayvanlardan başka canlılar ile dostluk kuramamaktadır. İşini bitirdikten sonra atına atlayıp kimsenin olmadığı yerlere giden ve oralarda yaşayan bir karakteri canlandırmaktadır. Ağzından sigara hiç düşmemekte olan **Red Kit** bu çizgi filmler ile çocuklara kötü örnek olmaktadır.

Ekoloji düşmanlığının işlendiği **Ninja Kaplumbağaları** çizgi filminde ise: Çizgi filmin ismi ve içeriği Japon Ninja kültüründen esintiler taşımaktadır. Rönesans döneminin önemli filozof düşünür ve sanatçılarından olan Leonardo da Vinci(1452-1519), Raffaello Sanzio (1483-1520), Michelangelo Buonarroti(1475-1564) ve Donatello Bardi(1386-1466) ile kaplumbağalarla özleştirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu çizgi filmde ki karakterler sürekli pizza yemekteler. Bu da Batı toplumundaki "fastfood" yeme alışkanlığı bilinç altında çocuklara vermektedir. Çocuklara aşılana bir başka diğer zararlı düşünce de ise ekoloji düşmanlıktır. Bu çizgi film de fare ve kaplumbağalar " toksit madde" ye maruz kalarak mutasyon geçirmişler ve sevimli hallerine kavuşmuşlardır. Böylece çevre kirliliğinin kötü bir şey olmadığını çevre kirliliği ve doğanın tahribatı sonucunda " **Ninja Kaplumbağalarının**" sevimli ve sempatik bir hale dönüştüğü mesajı verilmiştir(Atan 1995;38).(Resim 15)

Resim 15: Ninja Kaplumbağalar

5-Aileyi İmgelerinin yer aldığı Çizgi Filmlerde

Aile bir toplumun en küçük yapı taşıdır. Aile yapısı bozulduğunda bir toplumda bozulmuş demektir. Olumsuz örnek teşkil eden Aileyi imgeleyen çizgi filmler içerisinde Lucky Luke (Red Kit), olumlu örnek olarak da Pepee' i gösterebiliriz. **Lucky Luke (Red Kit)** 1946 yılında Belçikalı karikatürist, Macurice de Bevere tarafından üretilen çizgi film kahramanı "**Lucky Luke (Red Kit)**", dünyanın en ünlü çizgi film karakterleri arasında yer almaktadır. Macurice'in ölümünden sonra bazı maceraları Fransız çizer Achde tarafından çizilmiştir. " Gölgesinden bile daha hızlı silah çeken" yalnız kovboy **Lucky Luce (Red Kit)**, sadık beyaz atı Jolly Jumper (Düldül), sevimli köpeği Rantanplan(Rin Tin Tin) ile beraber suçluların amansız düşmanıdır. Suçluları temsil eden Dalton Kardeşler ve Red Kit'in maceraları anlatılmaktadır.

Red Kit, ailesi ve arkadaşları olmayan yalnız yaşayan bir karakteri canlandırmaktadır. Kötü karakterlerden olan Daltonlar ise aile hayatı yaşamaktadırlar. Fakat anne eğitiminin eksikliğinden dolayı herkesi korkutup titreten Daltonlar "annelerine" karşı saygılı olup asla sözünden çıkmasalar da daima kötü davranış biçimleri sergilemektedirler. Bu çizgi film içinde yer alan kızıl derililer ise " kafa derisi yüzen kötü insanlar " olarak resmetmişlerdir. (Resim 16)(Sediyani,2013).

Resim 16: Lucky Luke(Red Kit)

Olumlu aile imgelerinin bulunduğu çizgi film **Pepee**'de ise, Türk yapımıdır. Senaristti Ayşe Şule Bilginç olan komedi ve öğretici türde yapılan bir çizgi filmidir.(Resim 17) Bu çizgi film de

Türk kültüründe ailenin ne kadar önemli olduğunu ve aile kavramının daha da çok “Geniş Aile” ile özleştirildiği anlatılmaya çalışılmaktadır. (Türkmen;2012;144-146).

Resim 17:Pepee ve Ailesi

6- Dini İmgelerin yer aldığı Çizgi Filmler

Din, inançları kurallar, kurumlar ve töreleri semboller biçiminde toplayan, düzeni sağlayan olgudur. Dini imgelerin içerisinde yer aldığı çizgi filmlere örnek olarak Şirinler ve Spiderman (Örümcek Adam) verebiliriz. Dini imgeleri olan **Şirinler** çizgi filmin de **Gargamel'in** papaz cübbesiyle Hıristıyanlığa,(Resim 18) Şirinler çizgi filminde şirin köy de mabet olmaması ile ateistliğe gönderme yapılmaktadır(Schmidt, 2003: 160, Aktaran:Kılcı, 2009: 61).

Resim 18:Gargamel

Resim 19: yeşil cin

Dini İmgeler içeren bir diğer çizgi filmi **Spiderman (Örümcek Adam)** ise: Spiderman'ın en büyük düşmanı “**Yeşil Cin**” karakteriyle gösterilmiş olan dini bir motiftir.(Resim 19)Yeşil cin karakterinde ki yeşil renk, İslam'ı temsil etmektedir. **Spiderman (Örümcek Adam)** çizgi filmi, içinde semboller olarak işlenen “ İslam düşmanlığı” ve “İran karşıtlığı” yüzünden İran da yasaklanmıştır(Atan 1995;38).

7-Kültürel İmgelerin yer aldığı Çizgi Filmler :

Kültür, tarihsel toplumsal gelişme süreci içinde, yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratma da, sonraki nesillere iletme de kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür(TDK, 1998:1436). Kültürel imgeleri içerisinde barındıran çizgi filmlere örnek olarak **Pepee'yi** verebiliriz. **Pepee'nin** asıl amacı; 3/4-9 yaş grubuna dahil olan çocuklara okul öncesi eğitimi vermektir. Pepee'nin günlük kıyafeti daima mavi(sonsuzluğu, güveni ve özgürlüğü ifade eder), Şila'nın ki ise pembe(neşe güven ve rahatlık ifade eder), Bebe'nin ki ise kırmızı(canlılık ve hareketi ifade eder) veya pembedir. (Resim 19) Pepee sürekli pantolon, Şila ise etek ya da elbise ile karşımıza çıkmaktadır. Anne etek üzeri bluz, baba ise pantolon üzeri gömlek ve kravat takmakta yani günlük yaşamda sürekli karşıla-

şacağımız kıyafetlerle karşımıza çıkmaktadırlar. Pepee karnı acıktığında Türk mutfaklarında sıkça pişirilen yemekleri yemektir. Tahin pekmezli ekmek, yumurta, bal, süt, Pepee'nin kahvaltı yiyecekleridir. Pepee halk oyunlarına oldukça meraklı ve bunları oynamayı çok seven bir çocuktur(Türkmen;2012;144-146).

Resim 19: Pepee

SONUÇ:

Çalışmamızda yedi başlık altında incelediğimiz çizgi filmlerdeki imgelerle anlatılmak istenen konular farklılıklar göstermektedir. Bunların içerisinde ağırlıklı olarak ekonomik, siyasi, ahlaki, madde bağımlılığı ve ekolojik, aile, dini ve kültürel içerikli konular, çizgi filmlerde işlenmiştir. Her çizgi film, kendi ürettiği kültürün değerlerini, kendi yapımıcısının ideolojisini taşır. Kim tarafından hangi ideolojiye hizmet maksatlı yapıldığı bilinmeyen ürünler hiçbir incelemeye ya da bilimsel değerlendirilmeye tabi tutulmadan alınıp geleceğin emanetçisi olan çocukların körpe zihinlerine enjekte edilmemelidir.

Asıl problem, teknolojinin varlığı değil elde edilen teknolojik imkânların nasıl, ne ölçüde ve ne amaçla kullanılması gerektiğinin bilinmemesinden kaynaklanmaktadır. Televizyonlardaki çizgi filmlerin izleme süresi, izlenecek çizgi filmin niteliği ve çeşidi çocuğa ve yaşa uygun olarak ayarlanmalıdır.

Çocukları televizyon yayınlarının zararlı etkilerinden korumak için ebeveynlere, eğitimcilere, medya kuruluşlarına ve devlete düşen görevler vardır. Anne babalar, televizyon programlarında, çizgi filmlerde ve reklamlarda yer alan bilgileri, mesajları nasıl değerlendirebileceklerini çocuklara öğretebilirler. Kendi kültürümüz doğrultusunda yayınları izlemelerini sağlayabilirler. Ayrıca çocuk ve kitle iletişim araçları ilişkisinde ortaya çıkabilecek olumsuzluklara karşı çocuklarımızı korumak, olumlu etkilerinden yararlanmalarını sağlama ve bu konuda gereken bilinci oluşturmak için öğretmenler de üzerine düşeni yapmalıdırlar. Bu çizgi filmlerde ticari kaygıdan ziyade milli, kültürel ve ahlaki düşünceler olmalıdır. Özellikle başka kültürlerle ait yabancı yapımların dilimize ve kültürümüze uymadığı ve etik olmayan mesajlar içeren çizgi filmlere karşı önlemler alınmalıdır.

Ülkemizde çocukların zararlı yayınlara karşı korunması için devlet medya kuruluşları ile ortak çalışmalar yapılmalıdır. Çocuğa yapılacak olan en büyük kötülüğün ona ideolojik yaklaşmak olduğu düşünülecek olursa, çocuklarımızı bu zararlı yapımlardan korumak en önemli görevimiz olmalıdır. Çünkü çocuklarımız bizim geleceğimizdir.

KAYNAKLAR

- Alp, K. Özlem. (2009). Orta Asyadan Anadoluya Kültürel Sembollere Giriş. Eflatun Yayınları. Ankara.
- Atan, Uğur, (1995). Animasyonun Kültür Aktarımındaki Yeri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya Selçuk Üniversitesi.
- Aygenç, Filiz.(1990). Kukla Animasyon Üzerine Deneysel bir Uygulama Çalışması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Sanat Eseri. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Balcioğlu, S.(1987).Cumhuriyet Dönemi Türk Karikatürü.Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara sf:14
- Çaplı, Orhan.(1993). Çocukların Gençlerin Eğitimi. Bilgi ve Yayınevi. Konya
- Cesur,s. ve Parker, O.(2007).Televizyon ve Çocuk: Çocukların TV Programlarına ilişkin Tercihleri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. 6(19). 106-125.
- Darıcı, D.(2012). Subliminalİşgal.İstanbul: Destek Yayınevi
- Durmuş,M.(2011).İmge –Sembol Kavramlarını Yorumlama Projesi ve Melih Cevdet Anday Şiirinden İmge. Edebiyat ve Türkçe veya Türk dili tarihiDiller için Uluslararası Dergisi. Cilt 6/3 Sayfa:747
- Işık, Metin. (2007).Televizyon ve Çocuk. Eğitim Kitabevi Yayınları. Konya
- Işık, Metin.(2007). Dünya ve Türkiye Bağlamında Kitle İletişim Sistemleri. Eğitim Kitabevi. Konya.
- Kılıcı, Şule. (2009). Tüketim toplumunun bir formu olarak çizgi filmlerde çocukluk ve toplumsal cinsiyet temsilleri: Barbie, Bratz ve Winx Club. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Küçükbezirci, Y. (2013). Bilinçaltı Mesaj Gönderme Teknikleri ve Bilinçaltı Mesajların Topluma Etkileri. İnternational PeriodicalFortheLanguages, LiteratureandHistory of Turkishor-Turkic. Cilt 8/9
- Kanıpek,Kamil.(2013).<http://www.yenimakale.com/cizgi-filmlerdeki-tehlike.html#ixzz442d8ZiS0>
- Koçkan, I. (2005). <http://www.beyazperde.net/sinemasal/3178>.
- Oktay, A. (2001).21. Yüzyılda Yeni Eğilimler ve Eğitim. '21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi'. Edt. Oğuz, O., Oktay, A., Ayhan, H. Serdar Yayıncılık.
- Sediyani, İbrahim. (2013). <http://www.vahdethaber.com/haber/16564-cizgi-filmlerde-siyas-ve-ideolojik-propaganda.html>
- SELÇUK, Ziya (2010). Eğitim Psikolojisi, Nobel, 18. Baskı, Ankara.

- Sipahioğlu, A. Türk Grafik Mizahı(1923-1980), İzmir:1999:208
- Tezcan(Balta), G."Animasyon Üretim Tekniklerinin Deneysel Analizi Üzerine Bir Araştırma"
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Sanat Eseri, Hacettepe Üniversitesi, Ankara :1990:4
- Türkmen, N.(2012). Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü Ve Pepe. Sosyal Bilimler Dergisi
- Türün, C.(1989). Türkiye de Canlandırma Sineması Bugünü ve Geleceği.İstanbul c;7 s;10-19
- Türkçe Sözcük.(1998). Türk Dil Kurumu. Ankara
- Yazgan, B.(1980). Okul Çağında Çocuk. TRT Çocuk Yayınları Semineri. Ankara.
- Yayan, Gonca.(2011) Sarayda Çocuk Eğitimi ve Araçları. Ankara Ofset Basım ve Matbacılık
Ankara.
- Yayan, Gonca. (2014).K.Maraş Sandıklarında Kullanılan Motiflerin ve Sembollerin Dili. Öncü
Basımevi. Ankara

<http://www.ufkumuz.com/cizgi-filmlerde-siyasi-ve-ideolojik-propaganda-6477yy.htm>